

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

© 2015 СЕМЕНОВА В. Г.

УДК 005.336.4:005.336.1.003.12

Семенова В. Г.

Система показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств

Формування інтелектуальної власності є важливим стратегічним напрямком розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та ефективності діяльності. Управління інтелектуальною власністю є важливою складовою системи управління підприємством і потребує якісно нових підходів, методів та інструментів. Ключового значення набуває визначення ефективності управління зазначеними процесами. Необхідність розроблення збалансованої системи оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю обумовили актуальність даного дослідження. Метою статті є формування системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств відповідно до основних критеріїв ефективності. Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань: визначення основних завдань системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю; обґрунтування основних показників системи оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю відповідно до визначених критеріїв ефективності; визначення етапів оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств. Статтю присвячено формуванню системи оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств. У статті досліджено основні завдання формування системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю та особливості побудови такої системи показників. Виокремлено основні критерії оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю та обґрунтовано показники оцінювання відповідно до зазначених критеріїв. Визначено основні етапи оцінювання ефективності управління і запропоновано методу розрахунку інтегрального коефіцієнту ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств.

Ключові слова: інтелектуальна власність, управління інтелектуальною власністю, критерії ефективності управління, показники оцінювання ефективності

Табл.: 1. **Формул.:** 2. **Бібл.:** 12.

Семенова Валентина Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)

Email: semenova.vg@mail.ru

УДК 005.336.4:005.336.1.003.12

UDC 005.336.4:005.336.1.003.12

Семенова В. Г. Система показателей оценивания эффективности управления интеллектуальной собственностью предприятий

Формирование интеллектуальной собственности является важным стратегическим направлением развития предприятия, повышения его конкурентоспособности и эффективности деятельности. Управление интеллектуальной собственностью является важной составляющей системы управления предприятием и требует качественно новых подходов, методов и инструментов. Ключевое значение приобретает определение эффективности управления указанными процессами. Необходимость разработки сбалансированной системы оценки эффективности управления интеллектуальной собственностью обусловили актуальность данного исследования. Целью статьи является формирование системы показателей оценивания эффективности управления интеллектуальной собственностью предприятий в соответствии с основными критериями эффективности. Поставленная цель обусловила необходимость решения следующих задач: определение основных задач системы показателей оценки эффективности управления интеллектуальной собственностью; обоснование основных показателей системы оценки эффективности управления интеллектуальной собственностью в соответствии с определенными критериями эффективности; определение этапов оценки эффективности управления интеллектуальной собственностью предприятий. Статья посвящена формированию системы оценки эффективности управления интеллектуальной собственностью предприятий. В статье исследованы основные задачи формирования системы показателей оценки эффективности управления интеллектуальной собственностью и особенности построения такой системы показателей. Выделены основные критерии оценки эффективности управления интеллектуальной собственностью и обоснованы показатели оцен-

Semenova V. G. The System of Indicators for Evaluating the Effectiveness of Intellectual Property Management at Enterprises

Formation of intellectual property is an important strategic direction in the enterprise development, increasing its competitiveness and performance. Intellectual property management is an important component of the enterprise management system and requires qualitatively new approaches, methods and tools. The determination of the efficiency of the control over these processes is gaining the strategic importance. The need to develop a balanced evaluation of the effectiveness of the system of intellectual property management substantiated the relevance of this study. The aim of the article is to develop a system of indicators for evaluating the effectiveness of intellectual property management at enterprises in accordance with the basic efficiency criteria. The set goal stipulated the need to solve the following tasks: to determine the main objectives of the system of indicators for evaluating the effectiveness of intellectual property management; to justify the main indicators of performance of the system for evaluating intellectual property management in accordance with certain performance criteria; to determine the stages of evaluating the effectiveness of intellectual property management at enterprises. The article is devoted to the formation of a system for evaluating the effectiveness of intellectual property management at enterprises. In the article the basic problems of forming a system of indicators for evaluating the effectiveness of intellectual property management, and especially the peculiarities of building such system of indicators, have been studied. The basic criteria for evaluating the effectiveness of intellectual property management have been allocated and indicators of evaluation in accordance with these criteria reasoned. The main stages of evaluating the management efficiency have been determined and the technique for calculating the integrated coefficient of effectiveness of intellectual property management at enterprises suggested.

ки в соответствии с указанными критериями. Определены основные этапы оценки эффективности управления и предложена методика расчета интегрального коэффициента эффективности управления интеллектуальной собственностью предприятий.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, управление интеллектуальной собственностью, критерии эффективности управления, показатели оценки эффективности

Табл.: 1. Формул: 2. Библ.: 12.

Семенова Валентина Григорьевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики предприятия, Одесский национальный экономический университет (ул. Преображенская, 8, Одесса, 65082, Украина)

Email: semenova.vg@mail.ru

Keywords: intellectual property, intellectual property management, management effectiveness criteria, effectiveness evaluation indicators

Tabl.: 1. Formulae: 2. Bibl.: 12.

Semenova Valentina G. - Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Enterprise Economics, Odessa National Economic University (vul. Preobrazhenska, 8, Odessa, 65082, Ukraine)

Email: semenova.vg@mail.ru

Вступ. Управління інтелектуальною власністю підприємств – складний процес, який включає багато різних аспектів взаємодії підрозділів підприємства (функціональних та виробничих) та використання багатьох видів ресурсів (інтелектуальних, фінансових, науково-технічних та інших). Ефективність реалізації цих процесів залежить від раціонального використання складових процесу формування інтелектуальної власності на підприємстві.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання для вітчизняних підприємств набуває важливого значення активізація інноваційних процесів та ефективне використання об'єктів інтелектуальної власності. Формування інтелектуальної власності є важливим стратегічним напрямом розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та ефективності діяльності.

Управління інтелектуальною власністю є важливою складовою системи управління підприємством і потребує якісно нових підходів, методів та інструментів. Ключового значення набуває визначення ефективності управління зазначеними процесами.

Разом з тим, у теорії та практиці недостатньо опрацьовані питання методичного та прикладного характеру щодо застосування критеріїв та показників оцінювання результативності системи управління. Необхідність розроблення збалансованої системи оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю обумовили актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій по проблемі. Теоретико-методологічні аспекти оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства відображені у працях таких зарубіжних та вітчизняних учених, як: К. Свейбі, Т. Стюарт, А. Едвінсон, Іохан і Горан Рус, Е. Брукінг, П. Цибульов, Н. Мамонтова та інші [1 – 9]. Незважаючи на існування значної кількості наукових здобутків, на сьогодні недостатньо досліджені питання, пов'язані із формуванням критеріїв та показників оцінювання ефективності системи управління інтелектуальною власністю.

Мета дослідження. Метою статті є формування системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств відповідно до основних критеріїв ефективності.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- визначення основних завдань системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю;
- обґрунтування основних показників системи оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю відповідно до визначених критеріїв ефективності;
- визначення етапів оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств.

Об'єктом дослідження є процес виділення та структуризації показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств. Предмет дослідження – система теоретичних, методичних та прикладних аспектів обґрунтування показників оцінювання ефективності системи управління інтелектуальною власністю підприємств.

Основні результати дослідження. Дослідники зазначають, що: «...система показників ефективності управлінської діяльності, придатної для проведення наукового економічного дослідження, повинна відповідати певним основоположним принципам, а саме: базуватися на існуючому інформаційно-статистичному забезпеченні; комплексно відображати всі аспекти управлінської діяльності (економічний, організаційний, соціальний, екологічний та ін.); послідовно зменшувати невизначеність, досягаючи поетапного звуження безлічі можливих рішень щодо рівня ефективності управлінської діяльності; мати відносну гнучкість для адекватного реагування на зміну внутрішніх умов та зовнішнього середовища управління; бути сучасною, тобто бути орієнтованою на використання в системі «людина – інформаційні технології» [10].

До основних завдань формування системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю необхідно, на нашу думку, віднести:

- затвердження процедури проведення оцінювання, напрями оцінювання та періодичність;
- аналіз ступеню виконання планових завдань щодо створення та використання об'єктів інтелектуальної власності;
- розробка системи критеріїв та показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю;

- аналіз ефективності управління інтелектуальною власністю за допомогою розробленої системи критеріїв та показників;
- постійний моніторинг порушень та недоліків в системі управління інтелектуальною власністю підприємства;
- виявлення причин виникнення недоліків та порушень у сфері управління інтелектуальною власністю;
- визначення порушників та ступеню їх відповідальності;
- перевірка відображення вартості нематеріальних активів в обліковій системі підприємства;
- формування системи заходів, спрямованих на ліквідацію недоліків та порушень у системі управління інтелектуальною власністю підприємства.

На думку О. Бронницького, для формування системи показників оцінювання ефективності управління необхідно враховувати «...диференційований підхід, який забезпечить застосування принципу «проблема – показник (критерій)», що дозволить точніше врахувати всю багатоплановість й багатоаспектність характеру управлінської діяльності» [10]. І далі автор зазначає, що показники ефективності управління повинні відповідати таким вимогам: «...бути або кількісними і мати реальний фізичний зміст, або якісними й мати реальний логічний зміст; не бути абстрактними, тобто такими, які можна розуміти і трактувати по-різному; визначатися з достатньою точністю, тобто мати певний алгоритм розрахунку; узгоджуватися з принципом доцільності економічного дослідження й визначатися без занадто великих витрат; задовольняти вимогам повноти, тобто відображати лише суттєві сторони об'єкта чи явища, що вивчаються; задавати певного роду обмеження (критичні значення), невідповідність яким дозволить перейти до альтернативного управлінського рішення; бути достовірними, тобто через використання показника повинно бути отримане вірне уявлення про найбільш значущі аспекти управлінської діяльності» [10].

Для побудови дієвої системи показників оцінювання ефективності управління необхідно, перш за все, визначити основні критерії та групи показників, за якими буде проводитись оцінювання.

Деякі дослідники до таких критеріїв відносять: витрати на формування портфелю об'єктів інтелектуальної власності та на закріплення пов'язаних з ними юридичних прав; результати інвентаризації прав на інтелектуальну власність; оцінка рівня знань управлінського персоналу з питань формування інтелектуальної власності; аналіз прибутковості окремих об'єктів інтелектуальної власності та подальша реалізація об'єктів, які не приносять дохід підприємству. При цьому інтегральною характеристикою ефективності управління інтелектуальною власністю є періодична оцінка гудвілу на підприємстві [11, с. 74 – 75].

На думку інших науковців, до критеріїв ефективності управління інтелектуальною власністю відносяться: сума витрат на реалізацію інноваційного проекту, спрямованого на створення об'єктів інтелектуальної власності (або з використанням об'єктів інтелектуальної власності); комерційна рентабельність інноваційного проекту з ви-

користанням об'єктів інтелектуальної власності; доля прибутку від використання об'єктів інтелектуальної власності у загальній сумі прибутку підприємства; збалансованість та інноваційність стратегічних цілей підприємства; охоплення світових ринків шляхом патентування об'єктів інтелектуальної власності; виручка від продажу ліцензій до витрат на розробку та правову охорону об'єктів інтелектуальної власності; зростання ринкової вартості підприємства; приріст вартості бізнесу, внаслідок реалізації та застосування об'єктів інтелектуальної власності [12].

У процесі формування системи показників ефективності слід пам'ятати, що на достовірність того чи іншого показника впливають такі характеристики: правдивість; переважання змісту над формою; нейтральність; зрозумілість; порівнянність. Крім того, як зазначають дослідники, така система показників повинна відповідати таким вимогам: системний розгляд кожного показника у взаємозв'язку з іншими показниками; комплексний аналіз усіх результатів управління; значущість обраних аспектів оцінювання; релевантність системи показників характеру та змісту управлінської діяльності; сумісність показників та відсутність дублювання; правдивість отриманої інформації; оптимальний склад показників оцінювання [10].

Узагальнення розглянутих вище підходів дозволило нам виділити такі основні критерії та показники оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства (табл. 1).

Розглянемо більш детально наведені критерії та групи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю.

Прибутковість (спроможність об'єктів інтелектуальної власності задовольняти як власні потреби виробництва, так і приносити прибуток; співмірність одержаного доходу від використання об'єктів інтелектуальної власності до необхідних витрат на їх створення та придбання). Основним абсолютним показником оцінювання ефективності управління відповідно до зазначеного критерію є прибуток від реалізації об'єктів інтелектуальної власності, тобто прибуток від передачі прав власності на об'єкти інтелектуальної власності (передача патентів, ліцензійні угоди тощо). Крім того, ми вважаємо доцільним враховувати в даній групі показників і прибуток від реалізації інноваційної продукції, яка є, як правило, результатом використання об'єктів інтелектуальної власності у виробництві (технологічних процесів, ноу-хау тощо), і чистий приведений дохід від інвестиційних проектів, спрямованих на створення об'єктів інтелектуальної власності та інноваційної продукції.

До складу відносних показників доцільно, на наш погляд, включити: витрати на 1 гривню реалізованої інноваційної продукції; рентабельність інноваційної продукції; дисконтований індекс доходності за інвестиційним проектом, спрямованим на створення об'єктів інтелектуальної власності та інноваційної продукції; дисконтований термін окупності інвестицій за інвестиційним проектом та рентабельність нематеріальних активів. Методики розрахунку обраних показників даної групи, як абсолютних, так і відносних, загальновідомі і не потребують додаткового уточнення.

Продуктивність як критерій ефективності управління орієнтує на створення об'єктів інтелектуальної власності

Критерії та показники оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств

№	Критерії	Показники
1	2	3
1	Прибутковість	<p><i>Абсолютні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прибуток від реалізації об'єктів інтелектуальної власності. 2. Прибуток від реалізації інноваційної продукції. 3. Чистий приведений дохід від інвестиційного проекту по створенню інноваційної продукції (об'єктів інтелектуальної власності) <p><i>Відносні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Витрати на 1 гривню реалізованої інноваційної продукції. 2. Рентабельність інноваційної продукції. 3. Дисконтований індекс доходності за інвестиційним проектом. 4. Дисконтований термін окупності інвестицій за інвестиційним проектом. 5. Рентабельність нематеріальних активів
2	Продуктивність	<p><i>Абсолютні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Приріст обсягу продукції у натуральному виразі. 2. Скорочення тривалості виробничого циклу виготовлення продукції. <p><i>Відносні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Продуктивність праці 1 працівника. 2. Трудомісткість у розрахунку на 1 працівника
3	Інноваційність	<p><i>Абсолютні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обсяг інвестицій у НДДКР у грошовому еквіваленті. 2. Обсяг реалізованої інноваційної продукції. <p><i>Відносні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Питома вага інвестицій у НДДКР у загальному обсязі інвестицій підприємства. 2. Питома вага інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції. 3. Наукоємність виробництва
4	Підвищення якості технології виробництва	<p><i>Абсолютні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кількість нових технологічних процесів. 2. Кількість нових автоматизованих ліній. 3. Кількість комп'ютерних програм <p><i>Відносні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Питома вага нових технологічних процесів у загальній кількості технологічних процесів на підприємстві. 2. Коефіцієнт механізації виробництва. 3. Коефіцієнт автоматизації виробництва
5	Підвищення якості продукції	<p><i>Абсолютні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кількість освоєних нових видів продукції. 2. Кількість видів сертифікованої продукції. <p><i>Відносні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Питома вага освоєних нових видів продукції у загальній кількості видів продукції підприємства. 2. Питома вага сертифікованої продукції у загальній кількості видів продукції підприємства.
	Патентоспроможність	<p><i>Абсолютні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кількість запатентованих нових об'єктів права інтелектуальної власності. 2. Кількість патентних ліцензій, які передало підприємство іншим суб'єктам підприємницької діяльності. 3. Кількість безпатентних ліцензій, які передало підприємство іншим суб'єктам підприємницької діяльності. <p><i>Відносні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Питома вага патентних ліцензій у загальній кількості ліцензій підприємства
7.	Створення стійких конкурентних переваг	<p><i>Абсолютні:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обсяг експорту. 2. Кількість країн, у які експортує свою продукцію підприємство.

1	2	3
		<i>Відносні:</i> 1. Доля підприємства на вітчизняному ринку. 2. Доля підприємства на світовому ринку
8.	Зростання ринкової вартості підприємства	<i>Абсолютні:</i> 1. Вартість нематеріальних активів. 2. Сума власного капіталу <i>Відносні:</i> 1. Коефіцієнт автономії. 2. Коефіцієнт фінансової залежності. 3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності. 4. Коефіцієнт поточної ліквідності. 5. Коефіцієнт швидкої ліквідності. 6. Темпи зростання віддачі капіталу

Джерело: розроблено автором.

ті, зокрема технологічні новації, що скорочують тривалість виготовлення продукції, сприяють збільшенню виробітку. Якщо підприємство зацікавлене в освоєнні нових ринків збуту та підвищенні конкурентоспроможності продукції внаслідок зниження її собівартості, процеси формування інтелектуальної власності будуть орієнтовані, у тому числі, на удосконалення технологічних процесів та застосування ноу-хау. Основними абсолютними показниками є приріст обсягу продукції у натуральному виразі та скорочення тривалості виробничого циклу виготовлення продукції. До відносних показників можна віднести продуктивність праці 1 працівника та трудомісткість у розрахунку на 1 працівника.

Інноваційність передбачає орієнтацію процесів формування інтелектуальної власності на сучасні досягнення науки та техніки, проведення власних наукових розробок та створення інноваційних технологій та продукції. До показників даної групи відносяться обсяг інвестицій у НДДКР у грошовому еквіваленті, обсяг реалізованої інноваційної продукції та питома вага цих показників у загальному обсязі інвестицій. Важливим відносним показником є наукоємність виробництва (відношення витрат на дослідження і розробку до обсягу продаж).

Підвищення якості технології виробництва є важливим завданням для сучасних підприємств, особливо в наукомістких галузях виробництва, в яких оновлення технологій виробництва відбувається кожні 3 – 5 років. Відповідно, до абсолютних показників ефективності цієї групи належать: кількість нових технологічних процесів; кількість нових автоматизованих ліній та кількість комп'ютерних програм, які застосовуються у виробничих процесах. До відносних показників – питома вага нових технологічних процесів у загальній кількості технологічних процесів на підприємстві; коефіцієнт механізації виробництва; коефіцієнт автоматизації виробництва (як відношення вартості механізованого / автоматизованого устаткування до загальної вартості всього устаткування).

Підвищення якості продукції орієнтує на створення корисних моделей та промислових зразків відповідно до стандартів якості та до потреб споживачів, які стають все більше різноманітними та індивідуальними. Основними

показниками ефективності даної групи є: кількість освоєних нових видів продукції та кількість видів сертифікованої продукції і, відповідно, питома вага цих видів продукції у загальній кількості видів продукції підприємства.

Патентоспроможність передбачає націленість управління інтелектуальною власністю на закріплення прав на результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, що забезпечить підприємство додатковими доходами внаслідок укладання ліцензійних угод для передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності. До основних абсолютних показників патентоспроможності ми віднесли: кількість запатентованих нових об'єктів права інтелектуальної власності; кількість патентних ліцензій, які передало підприємство іншим суб'єктам підприємницької діяльності; кількість безпатентних ліцензій, які передало підприємство іншим суб'єктам підприємницької діяльності. Відносним показником є питома вага патентних ліцензій у загальній кількості ліцензій підприємства, який відображає, на нашу думку, реальну результативність процесів формування інтелектуальної власності, що надає патентовласнику виключні права на об'єкти інтелектуальної власності та стає джерелом прибутку.

Створення стійких конкурентних переваг передбачає забезпечення за допомогою інтелектуальної власності попиту на ринку, можливість завоювання ринку внаслідок використання новітніх технологій, надання унікальних послуг тощо. До абсолютних показників даної групи відносяться: обсяг експорту; кількість країн, у які експортує свою продукцію підприємство. Особливо сьогодні, у складних економічних умовах, зростання обсягів експорту продукції та збільшення кількості країн, у які експортується продукція підприємства, безумовно свідчить про наявність стійких конкурентних переваг, високу якість продукції та технології виробництва. До відносних показників належать: доля підприємства у реалізації продукції на вітчизняному ринку; доля підприємства на світовому ринку.

Зростання ринкової вартості підприємства пов'язано зі збільшенням активів підприємства за рахунок вартості нематеріальних активів, посилення іміджу підприємства та зростання показників фінансової стійкості та платоспроможності. Абсолютними показниками є: вар-

тість нематеріальних активів та сума власного капіталу; відносними – коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт швидкої ліквідності; темпи зростання віддачі капіталу.

Групи наведених показників дозволяють досліднику проаналізувати ефективність управління інтелектуальною власністю підприємств (або декількох підприємств з метою порівняння). Розглянуті групи показників були обрані нами тому, що вони задовольняють таким вимогам:

- виділені показники дозволяють найбільш повно та різнобічно проаналізувати управління інтелектуальною власністю підприємств відповідно до того чи іншого критерію;
- вибір абсолютних показників ґрунтувався на доступності інформації (показники можуть бути взяті із річної фінансової звітності промислових підприємств);
- більшість виділених відносних показників може бути розрахована за відомими методиками на основі даних річної фінансової звітності підприємств. Визначені критерії та відповідні їм групи показників є, на наш погляд, універсальними та можуть застосовуватись для підприємств будь-якої галузі виробництва. Однак доцільність оцінювання певних показників та перелік критеріїв може залежати від багатьох факторів: активність та постійність процесів формування інтелектуальної власності на підприємстві; орієнтація на створення безпатентних видів об'єктів інтелектуальної власності; рівень наукоємності виробництва тощо.

Для подальшого аналізу ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств та отримання кількісної оцінки ефективності управління ми вважаємо доцільним використати методичний підхід, представлений в роботі [10], та адаптувати запропоновані процедури відповідно до мети нашого дослідження. Отже, подальший аналіз ефективності управління складається з таких етапів:

- використовуючи метод експертних оцінок, визначити вагові коефіцієнти (коефіцієнти значущості) показників оцінки ефективності в межах кожної критеріальної ознаки;
- здійснити розрахунок одиничних кількісних показників оцінки ефективності управління кожної з виділених груп показників;
- розрахувати проміжні узагальнені оцінки ефективності управління відповідно до обраного критерію;
- сформувати загальну інтегральну оцінку ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства відповідно до усіх критеріїв ефективності.

Ми вважаємо, що оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств повинне відбуватись, перш за все, за окремими критеріями та відповідними їм групам показників, що дає можливість проаналізувати певний аспект ефективності управління в динаміці минулих років (або у порівнянні з показниками інших підприємств) і зробити висновки щодо намічених тенденцій

та розробити комплекс заходів, спрямованих на усунення недоліків та удосконалення певного аспекту управління. За кожним критерієм вважаємо доцільним провести розрахунок інтегрального показника ефективності, який розраховується за такою формулою:

$$K_j = \sum_{i=1}^n (L_i \times A_i), \quad (1)$$

де K_j – інтегральний коефіцієнт ефективності управління за j -тим критерієм;

L_i – значення i -го показника групи відповідно до j -го критерію;

A_i – коефіцієнт вагомості i -го показника у сукупності (визначається методом експертних оцінок);

n – кількість показників, які входять до групи.

Наступним етапом буде оцінювання загальної ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства. Пропонуємо для цього застосувати метод «середнього арифметичного». Тобто потрібно суму усіх інтегральних показників, визначених за j -м критерієм розділити на загальну кількість критеріїв ефективності:

$$K_{заг.} = \sum_{j=1}^m \frac{K_j}{m}, \quad (2)$$

де K_j – значення інтегрального коефіцієнту ефективності відповідно до j -го критерію;

m – кількість критеріїв ефективності управління інтелектуальною власністю.

Недоліками даного методу є наявність суб'єктивної експертної оцінки, що може спотворювати результати оцінювання. Однак ми вважаємо, що ключовим питанням відносно достовірності результатів оцінювання за таким методом є дотримання умови щодо необхідності залучення до групи експертів різноманітних фахівців, які представляють усі аспекти процесу формування та використання об'єктів інтелектуальної власності підприємства: маркетологів, інженерів, працівників патентно-раціоналізаторського відділу, економістів, технологів та інших. Участь цих фахівців дозволить всебічно розглянути досліджувані процеси та у значній мірі нівелювати суб'єктивну оцінку кожного з учасників.

Висновки, пропозиції та перспективи подальших досліджень. Формування системи оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств – складний процес, який потребує визначення основних завдань такої системи, виділення критеріїв ефективності та показників відповідно до зазначених критеріїв. Завдання ускладнюється наявністю високого рівня невизначеності результатів процесу формування інтелектуальної власності. Дієва система оцінювання ефективності управління в досліджуваній сфері сприятиме активізації процесів створення та використання об'єктів інтелектуальної власності, здійсненню постійного контролю окремих аспектів управління та їх результативності.

У статті досліджені основні завдання формування системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю та особливості побудови такої системи показників. Виділені основні критерії оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю

та обґрунтовані показники оцінювання відповідно до зазначених критеріїв. Визначені основні етапи оцінювання ефективності управління і запропонована методика розрахунку інтегрального коефіцієнта ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку методичних засад ефективності управління інтелектуальною власністю підприємства на основі формування системи показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю як за окремими критеріями ефективності, так і відносно усього процесу управління.

Наукові результати та розробки автора мають не тільки теоретичне, а й прикладне значення для вирішення конкретних практичних проблем на промислових підприємствах для побудови збалансованої системи оцінювання управління процесами створення та використання інтелектуальної власності. Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні доцільності застосування окремих економіко-математичних методів оцінювання складових системи управління інтелектуальною власністю підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sveiby K. E. Methods for Measuring Intangible Assets / Karl-Erik Sveiby [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>.
2. Sveiby K. E. The Balanced Score Card (BSC) and the Intangible Assets Monitor – a comparison / Karl-Erik Sveiby [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sveiby.com/articles/BSCandIAM.html>
3. Sveiby K. E. Measuring Intangibles and Intellectual Capital – An Emerging First Standard / Karl-Erik Sveiby [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sveiby.com/articles/EmergingStandard.html#Why>
4. Стюарт Томас А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организации / Т. А. Стюарт ; [пер. с англ. В. Ноздриной]. – М. : Поколение, 2007. – 368 с.
5. Edvinsson L. Intellectual Capital: realizing your company's true value by finding its hidden brainpower (1st ed.) / L. Edvinsson, M. S. Malone. – New York : Harper Business, 1997.
6. Roos J. Intellectual capital: navigating in the new business landscape / J. Roos, G. Roos, L. Edvinsson. – New York : Harper Business, 1998.
7. Brooking A. Intellectual capital: Core Asset for the Third Millennium Enterprise / Annie Brooking. – London : International Thompson Business Press, 1998.
8. Цибульов П. М. Управління інтелектуальною власністю / П. М. Цибульов. – К. : Державний інститут інтелектуальної власності, 2009. – 312 с.
9. Мамонтова Н. А. Сучасні підходи до оцінки вартості інтелектуального капіталу / Н. А. Мамонтова // Проблеми науки. – 2010. – № 5. – С. 23 – 29.
10. Броницький О. М. Оцінка ефективності менеджменту організації: системний підхід / О. М. Броницький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_138/11.pdf
11. Цибульов П. М. Управління інтелектуальною власністю : монографія / П. М. Цибульов та ін. ; [за ред. П. М. Цибульова]. – К. : К.І.С., 2008. – 448 с.
12. Критерии эффективности управления нематериальными активами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.labrate.ru/20120131/blitz-2012-1-ip-journal.htm>

REFERENCES

Brooking, A. Intellectual capital: Core Asset for the Third Millennium Enterprise London: International Thompson Business Press, 1998.

Bronytskyi, O. M. "Otsinka efektyvnosti menedzhmentu orhanizatsii: systemnyi pidkhid" [Evaluating the effectiveness of the organization's management: a systematic approach]. http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_138/11.pdf

Edvinsson, L., and Malone, M. S. Intellectual Capital: realizing your company's true value by finding its hidden brainpower New York: Harper Business, 1997.

"Kriterii effektivnosti upravleniia nematerialnymi aktivami" [Performance criteria of intangible assets management]. <http://www.labrate.ru/20120131/blitz-2012-1-ip-journal.htm>

Mamontova, N. A. "Suchasni pidkhydy do otsinky vartosti intelektualnogo kapitalu" [Modern approaches to valuation of intellectual capital]. Problemy nauky, no. 5 (2010): 23-29.

Roos, J., Roos, G., and Edvinsson, L. Intellectual capital: navigating in the new business landscape New York: Harper Business, 1998.

Sveiby, K. E. "Methods for Measuring Intangible Assets" <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>

Sveiby, K. E. "Measuring Intangibles and Intellectual Capital - An Emerging First Standard" <http://www.sveiby.com/articles/EmergingStandard.html#Why>

Sveiby, K. E. "The Balanced Score Card (BSC) and the Intangible Assets Monitor - a comparison" <http://www.sveiby.com/articles/BSCandIAM.html>

Stiuart, T. A. Intellectualnyy kapital. Novyy istochnik bogatstva organizatsii [Intellectual capital. New source of wealth of the organization]. Moscow: Pokolenie, 2007.

Tsybulov, P. M. et al. Upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu [Intellectual Property Management]. Kyiv: K. I. S., 2008.

Tsybulov, P. M. Upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu [Intellectual Property Management]. Kyiv: Derzhavnyi instytut intelektualnoi vlasnosti, 2009.